

VID jaunā pieeja nodokļu maksātāju kontrolē

Zane Smutova

PwC transfertcenu nodaļas vecākā projektu vadītāja

Tatjana Koncevaja

PwC transfertcenu nodaļas vadītāja

Lai pārbaudītu nodokļu maksātāju (NM) nodokļu maksājumu atbilstību likumdošanas prasībām, līdz šim VID nepieciešamām darbībām izmantoja vairākus pārbaužu veidus. Līdz ar grozījumiem likumā “Par nodokļiem un nodevām” no šā gada 30. jūnija visas nepieciešamās darbības VID, izvērtējot piemērotāko, īsteno divu pārbaudes veidu ietvaros:

1. nodokļu kontrole;
2. nodokļu revīzija (audits).

Nodokļu kontrole ietver jaunu pieeju nodokļu administrēšanā, savukārt nodokļu revīzijas (audita) tiesiskais regulējums ietver grozījumus attiecībā uz formulējuma “transfertcenas atbilstības tirgus cenai pārbaudes” aktualizēšanu.

Šajā rakstā aplūkosim nodokļu kontroles veidus pirms likumdošanas grozījumiem, jauno pieeju nodokļu administrēšanā un procesa norisi, kā arī jaunus terminus un NM iespējas vienoties ar VID par nodokļu saistību labprātīgu izpildi.

Nodokļu kontroles pasākumi līdz regulējuma grozījumiem

Nepieciešamām NM kontroles darbībām VID izmantoja vairākus pārbaužu veidus:

1. tematiskā pārbaude;

2. datu atbilstības pārbaude, lai operatīvi pārbaudītu atsevišķu normatīvo aktu ievērošanu, atklātu un novērstu pārkāpumus uzņēmējdarbībā un finanšu jomā;
3. ar nodokli apliekamā objekta precizēšana, konstatējot izvairīšanos no nodokļu samaksas;
4. nodokļu apmēra precizēšana, konstatējot iejaukšanos kases aparātu programmatūrā;
5. visaptveroša NM revīzija (nodokļu audits), konstatējot būtiskas un ļaunprātīgas nodokļu nemaksāšanas gadījumus.

Svarīgi norādīt, ka atbilstoši likuma pārejas noteikumiem visas pārbaudes, kas uzsāktas pirms grozījumu spēkā stāšanās dienas, jāpabeidz atbilstoši iepriekš spēkā esošajam tiesiskajam regulējumam – likumā noteiktā kārtībā.

Nodokļu kontrole – jauns nodokļu pārbaudes administrēšanas veids

Lai nodokļu kontroles procesu padarītu efektīvāku un viegli izsekojamu, no šā gada 30. jūnija ir notikusi pirmo četru kontroles pasākumu apvienošana vienā – nodokļu kontrole.¹

Atbilstoši VID norādēm pirms nodokļu kontroles uzsākšanas VID veiks veicināšanas darbības:

- NM tiks rakstiski nosūtīta vēstule VID EDS, ar kuru tiks pieprasīti pārbaudei nepieciešamie dokumenti un informācija;
- informācijas iesniegšanas termiņš ir paredzēts desmit darbdienu ar iespēju pagarināt, bet ne vairāk kā 30 dienas;
- nepieciešamības gadījumā VID sazināsies ar NM virtuāli vai tiekoties klātienē;
- izvērtējot NM iesniegtos dokumentus un informāciju, VID varēs aicināt NM izskaidrot iespējamās neatbilstības vai lūgt precizēt nodokļu deklarācijas;

- ja NM nespēs izskaidrot neatbilstības un veicināšanas laikā nemainīs savu uzvedību, proti, neprecizēs nodokļu deklarācijas, tad NM tiks virzīts uz nodokļu kontroles darbībām.

Ja NM tiks nolemts veikt kontroles darbības, tad:

- par nodokļu (t.sk. transfertcenu pārbaudes) kontroles uzsākšanu NM tiks informēts ar vēstules paziņojumu VID EDS;
- nodokļu kontrole būs jāpabeidz divu mēnešu laikā no uzsākšanas datuma. Objektīvu iemeslu dēļ to varēs pagarināt, bet ne vairāk kā par četriem mēnešiem.

Nodokļu kontroli izbeigs šādā kārtībā:²

- pieņem lēmumu par izbeigšanu (pārbaudē netiek noteikti papildu nodokļu maksājumi budžetā);
- noslēdz vienošanās līgumu,³ kur darbojas princips – jo ātrāk, jo lielāks maksājumu samazinājums līdz lēmuma pieņemšanas (nodokļu kontroles rēķina izrakstīšanas) dienai (85% no aprēķinātās nokavējuma naudas atcelšana);
- ja iegūto faktu kopums ir pietiekams, tad izdod lēmumu (izraksta nodokļu kontroles rēķinu),⁴ kurā aprēķināts budžetā maksājamais nodoklis un nokavējuma nauda (samazinājums/atcelšana nav vairs iespējama) par laiku no brīža, kad nodoklis būtu bijis jāsamaksā. Soda naudu aprēķinās izņēmuma situācijās, kad konstatētas pretlikumīgas manipulācijas ar kases aparātiem;
- pieņem lēmumu par nodokļu revīzijas (audita) veikšanu.

Nodokļu revīzija (audits)⁵

Kā atsevišķa patstāvīga VID pārbaude ir saglabāta visaptveroša NM pārbaude – nodokļu revīzija (audits), kuras veikšanas procesā nekas

nemainās. Ja NM tiks nolemts veikt nodokļu revīziju (auditu), tad tāpat kā līdz šim:

- par nodokļu revīzijas (audita) uzsākšanu NM tiek informēts ar lēmuma paziņošanu VID EDS desmit darbdienu pirms audita sākuma;
- nodokļu revīzija (audits) jāpabeidz 90 dienu laikā no uzsākšanas brīža, izņemot pagarināta lēmuma pieņemšanas termiņa gadījumus;
- auditu veic trīs gadu laikā no normatīvajos aktos noteiktā maksāšanas termiņa, proti, VID jāpieņem lēmums par audita rezultātiem trīs gadu laikā no konkrētā nodokļa samaksas termiņa;
- nodokļu revīziju (auditu) pabeidz, pieņemot lēmumu par audita rezultātiem, kurā papildus nodokļu maksājumiem un nokavējuma naudai noteikti piemēro arī soda naudu;
- nodokļu revīzijas (audita) termiņa ierobežojumi neattiecas uz gadījumiem, kad tiek veikta kopīga nodokļu starpvalstu pārbaude vai tiek pārbaudītas transfertcenas;
- pārbaudot transfertcenu atbilstību tirgus cenai (vērtībai), nosaka vai precizē apliekamo ienākumu, aprēķina nokavējuma naudu un uzliek soda naudu piecu gadu laikā pēc normatīvajos aktos noteiktā maksāšanas termiņa.

Attiecībā uz nodokļu revīziju (auditu) atbilstoši likumdošanas grozījumiem:

- līdz lēmuma par nodokļu audita (revīzijas) rezultātiem pieņemšanai NM var vienoties ar VID par labprātīgu nodokļu saistību izpildi, noslēdzot vienošanās līgumu;⁶
- ja NM apliekamā ienākuma korekcijas izriet no transfertcenu riskiem, tad nodokļu revīzija (audits) un arī nodokļu kontrole

varēs aptver piecus gadus pēc normatīvajos aktos noteiktā maksāšanas termiņa ne tikai attiecībā uz nosacīti sadalītās peļņas UIN bāzi, bet arī sadalīto peļņu.

Cerams, ka būtiskās izmaiņas VID pārbaudes procesā būs NM vieglāk izsekojamas un uzlabos nodokļu kontroles efektivitāti, kā arī ļaus un motivēs VID un NM vienoties par tiesiska strīda ātrāku atrisināšanu.

¹ Termins likuma "Par nodokļiem un nodevām" 1. panta 37. punktā

² Secība definēta likuma "Par nodokļiem un nodevām" 23. panta pieci prim divi daļā

³ Noslēgšanas pieeja likuma "Par nodokļiem un nodevām" 41. pantā

⁴ Termins likuma "Par nodokļiem un nodevām" 1. panta 38. punktā

⁵ Termins likuma "Par nodokļiem un nodevām" 1. panta 16. punktā

⁶ Noslēgšanas pieeja likuma "Par nodokļiem un nodevām" 41. pantā